

De

NUMMER 10 /// JAARGANG 87 /// 10 FEBRUARI 2012

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Het Christusmonogram

Spagaat

Jongeren: de spiegel
van de kerk

Zonde en verlossing

Waarvan moeten we worden bevrijd?

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

EENZIJDIGE SCHULDERKENNING

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Tussen de Gereformeerde Kerken vrijge-
maakt en de Nederlands Gereformeerde
Kerken groeit de toenadering. Al vaker
liet ik merken daarmee blij te zijn. Toch
hindert mij de laatste tijd iets in de ma-
nier waarop daarbij wordt teruggeblikt
op het verleden. Dat terugkijken vind ik
trouwens geen voorwaarde om vandaag
samen verder te kunnen. Tegelijk be-
grijp ik dat het soms onvermijdelijk is.
Als je echt persoonlijk tegenover elkaar
hebt gestaan, moet er eerst iets uitge-
praat worden.

Toch gebeurt dit terugblikken mij
vandaag te eenzijdig. De vrijgemaak-
ten geven steeds vaker beschaamd toe
dat zij destijds te hard waren en zo de
scheuring veroorzaakt hebben. Daarbij
noemen zij ook concrete voorbeelden.
Terecht. Maar aan Nederlands gerefor-
meerde kant mis ik dat. In het alge-
meen klinkt nog wel de erkenning dat
er van beide zijden fouten gemaakt zijn.
Een enkele keer geeft iemand toe dat
destijds kerkelijke afspraken werden
geschonden of confessionele uitglidders
werden gebagatelliseerd. Maar verder

blijft concrete schulderkenning uit.
Zo groeit de indruk dat vooral de
binnenverbanders fout zaten en de
buitenverbanders doorgaans slachtof-
fers waren. Misschien nog niet eens
wat betreft visies, maar in ieder geval
in houding en stijl van optreden. De
onbesuisde en haatdragende uitlatingen
van de historicus Wim Berkelaar
over professor J. Kamphuis bouwen op
die indruk voort en versterken die ook
weer. Daartegenover poneer ik dat juist
waar het gaat om houding en stijl ook
de latere buitenverbanders boter op het
hoofd hadden. Het is minder gemak-
kelijk terug te vinden in artikelen of
besluitteksten dan de binnenverbandse
hardheid, maar het heeft soms jaren-
lang geduurd en bijgedragen aan het
escaleren van het conflict.
Het wordt tijd dat de Nederlands
gereformeerde broeders en zusters uit
hun slachtofferrol komen. Als het dan
perse nodig is fouten uit dit kerkelijke
verleden aan de orde te stellen, moeten
zij ook die van henzelf onder ogen leren
zien en concreet durven benoemen.

IN DIT NUMMER

HEB IK VERLOSSING

NODIG?

We leven in een tijd waarin de begrippen zonde en verlossing mensen niet veel meer zeggen. In een drieluik wordt uitgewerkt dat verlossing nodig is, wat zonde precies is en hoe je in deze tijd toch verstaanbaar over deze onderwerpen kunt spreken.

JONGEREN:

DE SPIEGEL VAN DE KERK

Kerken worstelen tegenwoordig nogal eens met de vraag hoe ze jongeren vast kunnen houden. Moniek Mol, jeugdwerkadviseur bij Centrum-G, constateert dat problemen op het vlak van het jeugdwerk vaak een dieperliggende oorzaak hebben.

SPAGAAT

Het congres dat de TU onlangs organiseerde over homoseksualiteit had als werktitel: samen op weg naar één christelijke levensstijl? Bas Luiten constateert dat dat vraagteken is blijven staan en stelt daar op zijn beurt vragen bij.

EN VERDER

202 WAT IS ZONDE? /// **206** VERSTAANBAAR OVER ZONDE EN VERLOSSING SPREKEN ///

207 IK HEB GEDAAN WAT SLECHT IS IN UW OGEN /// **207** COLUMN DE BUITENPLAATS ///

212 BIJBELTAAL DUIF /// **214** WANDELEN MET GOD HET CHRISTUSMONOGRAM ///

218 BOEKBESPREKING INGESCHAKELD WORDEN IN GODS PLAN ///

220 NIEUWS- EN PERSBERICHTEN /// **220** UIT DE KERKEN /// **220** WWW.DEREFORMATIE.NL

Heb ik verlossing nodig?

TEKST: HANS SCHAEFFER, ONDERZOEKER AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Hebben wij nog wel behoefte aan verlossers of aan verlossing? Wordt de typisch christelijke boodschap, het evangelie van verlossing, in onze cultuur nog als waardevol en inspirerend ervaren? Recent onderzoek naar de beleving van heil en onheil onder studenten aan verschillende christelijke (!) pedagogische academies in Nederland riep deze vraag op.

Deze studenten hebben helemaal niet het gevoel dat zij ergens van verlost zouden moeten worden. Zeker, ze verlangen naar groei, ontwikkeling, verbetering. Maar de idee ontbreekt dat er iets is in hun bestaan waar ze van af geholpen moeten worden. Een verlosser van buiten hebben zij niet nodig. 'Het gaat in hun verhalen niet over klassieke

thema's als schuld en vergeving (...) maar wel om verbondenheid, heelheid, groei en verantwoordelijkheid. (...) Voor zover er van 'heil' gesproken kan worden, gaat het dus niet om de verlossing van onheil, maar om de symbolisering van iets positiefs.'¹

Het is belangrijk om deze realiteit serieus te nemen. Velen kunnen eenvoudigweg niets met de idee dat wij zonde

doen. Dat geldt niet alleen voor niet-christenen. Ik vermoed dat ook binnen de kerk de beleving van onze zondige aard op de achtergrond raakt. Tegelijk weten (post)moderne mensen heus van pijn, verdriet, en ook van persoonlijk falen. Ze zijn niet naïef. Als we ervan uit gaan dat zowel buiten als binnen de kerk de idee van persoonlijke schuld en zonde steeds minder beleefd wordt, wat moet onze reactie dan zijn?

Velen hebben in deze tijd moeite om het begrip schuld in verband te brengen met hun eigen leven.

Maar alleen als je weet hebt van zonde en schuld kun je de weg naar Jezus vinden ///

Verdoemde wereld Het is allereerst noodzakelijk om het begrip zonde breder op te vatten dan alleen persoonlijke schuld. Wie de geschiedenis van de zondeval leest in Genesis 3, ontdekt dat het zuchten en steunen van onze schepping, het kwaad waaronder de wereld lijdt, ook het gevolg is van de zonde. Hiermee heeft iedereen te maken. Er ligt een doem over de wereld, zoals deze in de populaire roman- en filmcyclus *The Lord of the Rings* naar voren komt. De onmacht om hieraan iets te veranderen wordt door velen wel erkend en soms ook intensief beleefd. Zelfs de Micha-beweging, die positief van toon is, ontkent niet de moeite om daadwerkelijk de wereld te verbeteren.

Bovendien voelt iedereen de gevolgen van zonde op persoonlijk niveau, in de vorm van ziekte, persoonlijk lijden, en de erkenning van een persoonlijk tekort: ik mis dingen. Soms is dat gezondheid, soms liefde of aandacht. Zweten moeten we voor ons dagelijks brood (Gen. 3:19). De relaties tussen ouders en kinderen, tussen vrienden en tussen man en vrouw blijken uitermate kwetsbaar. Ook dat is zonde, en gevolg van de zondeval.

Verlosbaar Deze verbreding van het begrip schuld van persoonlijk naar algemeen betekent niet dat het aspect van persoonlijke schuld verdwijnen kan of mag. Integendeel. De hervormde theoloog Van Ruler heeft hierover schitterende dingen geschreven. Eén artikelje heeft als titel: Zonnigheden in de zonde.² Zelden heb ik het licht van het evangelie van de zondeleer helderder zien stralen dan in dit artikelje. Wie de zondagen 2 tot 4 uit de Heidelbergse Catechismus bespreekt in een kerkdienst, zou deze tekst moeten lezen. Dan vervalt alle scheiding tussen de leer van de ellende en die van de verlossing. Alsof van verlossing pas sprake kan zijn na over de zonde gesproken te hebben. Het tegendeel is waar, aldus Van Ruler: dát we van zonde spreken betekent dat zij secundair is: 'Zij is een tweede. Zij is iets wat erbij gekomen is.' Want het eerste en oorspronkelijke is Gods goede schepping. Deze wereld is het werk van God, en zij is goed. Dat is een 'ongelofelijk krasse bewering' die in Israël's tijd én in de onze van alle kanten aangevochten wordt. Maar zij bevat een diepe zonnigheid: het leven is dieper, meer, dan de zonde.

Onze wereld en onze ervaring van het leven is dus denkbaar zonder het kwaad. De wereld is verlosbaar! Omdat het kwaad en de zonde er eerst niet waren maar er later bij gekomen zijn, kunnen we er ook van verlost worden. Hiermee raakt Van Ruler beide aspecten van zonde die hierboven zijn weergegeven: de doem over de wereld (dat is één), waarvan wij allemaal persoonlijk de gevolgen ondervinden (dat is twee).

Opnieuw geboren Vervolgens benoemt Van Ruler de oorsprong van het kwaad: waar komt het kwaad vandaan?

'De mens heeft de zonde in de wereld geroepen: de zonde is schuld'

Het kwaad is in zijn wortel de zonde! De mens heeft de zonde in de wereld geroepen: de zonde is schuld. Dit is een kerngedachte in de theologie van Van Ruler. En juist dat is 'het zonnige in de zonde': de mens is niet

alleen onderworpen aan het kwaad dat als een noodlot over het leven raast, maar hij is een schuldig wezen.

Van deze schuld wordt de mens door God bevrijd. Hij ontdoet de mens van zijn schuld. Als God het zondaar-zijn van de mens afstroopt, ontstaat de nieuwe mens: als kind van God komt hij opnieuw ter wereld. Wij mensen die staan voor Gods aangezicht, zullen dit moeten leren erkennen. We moeten deze schuld persoonlijk belijden als onze eigen schuld. Van Ruler noemt dat de verbrijzeling van het leven, een woord dat we kennen uit de Bijbel. God

kondigt aan dat de kop van de slang verbrijzeld zal worden (Gen. 3:15). En in Psalm 51:19 wordt gesproken over een verbrijzeld hart dat God niet zal verachten. Uiteindelijk heeft de zonde ook de Zoon van God verbrijzeld, door Hem aan het kruis te nagelen. Wonderlijk genoeg vindt juist in die verbrijzeling de omkering plaats. Daar heeft Jezus Christus immers de zonde aan het kruis genageld! Door het kruis heen kan het nieuwe leven dankzij Christus' opstanding beginnen.

Pabo-studenten en vele anderen hebben in deze tijd moeite om het begrip schuld in verband te brengen met hun eigen leven. Maar alleen als je weet hebt van zonde en schuld, in je eigen leven en in de wereld als geheel, kun je de weg naar Jezus vinden. Omdat onze cultuur ons en onze kerken sterk beïnvloedt, is het belangrijk om die existentiële diepte van zonde te doorleven én uit te dragen. Wie de tijd neemt om het volgende artikel (*Wat is zonde?*, pag. 202-205) nauwkeurig te lezen, wordt bepaald bij wat zonde ten diepste is en hoe we daarvan bevrijd kunnen worden. Dit evangelie van de zonde is namelijk het evangelie van de verlossing!

1 Ganzevoort, R. Ruard; 'Over moderne verlossers'. In: Pollefeijt, D.; Boeck, E. de; *Wil er iemand mijn Messias zijn? Nieuwe verlossers en hedendaagse spirituele meesters*. Acco: Leuven/Den Haag 2010, 59-76.

2 A.A. van Ruler, *Verzameld Werk III [God, schepping, mens, zonde]*, Zoetermeer: Boekencentrum 2009, 361-363.

SAMENVATTING

In onze samenleving spelen de begrippen zonde en verlossing hoegenaamd geen rol meer, terwijl iedereen met de gevolgen van de zonde te maken heeft. Dit artikel benoemt waarom zondebesef noodzakelijk én bevrijdend is, het volgende gaat in op wat zonde eigenlijk is.

Wat is zonde?

TEKST: DS. JACOB KRUIDHOF TE HATTEM, EMERITUSPREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE ZWOLLE-NOORD ///

Wat zonde is kunnen we niet aan de zonde zelf vragen, want het typische van zonde is nou juist dat ze zich verbergt. Sterker nog, de zonde werkt in op ons waarnemingsvermogen en denken, zodat we niet meer goed onderscheiden en aanvoelen (Dordtse Leeregels III/IV, 1). We gaan door de zonde alles verkeerd beoordelen, en dus zeker de zonde die zich vermomt.

Daarom is de zonde alleen te ontdekken vanuit de ontmaskering en bevrijding ervan: vergeving! En vergeving van zonden kunnen we het beste beschrijven vanuit wat zij bewerkt, wat het doel ervan is. Het doel van vergeving van de zonden is het eeuwige leven. Dat brengt ons bij dit uitgangspunt: om erachter te komen wat zonde is, moeten we eerst weten wat eeuwig leven is.

Verlossing In Christus heeft God ons verlost. De verlossing bestaat uit twee gaven: vergeving van de zonden en het eeuwige leven. De Apostolische Geloofsbelijdenis noemt ook nog de opstanding van het vlees, maar die hoort bij het eeuwige leven, dat via de opstanding van het lichaam volmaakt en compleet wordt. Het eeuwige leven begint in dit leven, wordt na het sterven van overblijvende zonde bevrijd, eerst wat de ziel betreft, en later ook wat het lichaam betreft. Dat gebeurt bij de opstanding van het lichaam als Christus terugkomt. Vergeving van zonden en eeuwig leven, de twee gaven die de verlossing ons schenkt, zijn een eenheid, maar wel onderscheiden, en wel zo dat de vergeving van de zonden voorop staat en het eeuwige leven daaraan vast zit. De vergeving van de zonden is

het middel om tot het doel te komen: het eeuwige leven. Vergeving van de zonden maakt het eeuwige leven mogelijk. Zonde is dus de blokkade, de verstoring van het eeuwige leven.

Dat het gaat om het eeuwige leven leert de Bijbel ons overal, zij het niet altijd met die term. De term komt vooral voor bij Johannes, in zijn evangelie en in zijn brieven. Waarvoor is Jezus gekomen? Om het eeuwige leven te geven! Zo staat

het vooral in samenvattende verzen: Johannes 3:15v, 20:31, 1 Johannes 1:2, 5:20, en in het samenvattende hogepriesterlijk gebed, Joh. 17:2.

In Johannes 17:3 wordt nog nader uitgelegd wat eeuwig leven precies inhoudt: 'Het eeuwige leven, dat is dat zij U kennen, de enige ware God, en Hem die u gezonden hebt, Jezus Christus.' Als het eeuwige leven is dat wij God kennen, dan is zonde – het ontberen van vergeving en dus van het eeuwige leven – God *niet* kennen. Dat is kenmerkend voor de 'wereld' (vs. 25). De wereld is de gemeenschap die in de zonde leeft van het God niet kennen.

Gods grootheid God de Vader kennen in Christus (Joh. 17), wat is dat? Dat is: de *grootheid* van de Vader en

de Zoon kennen (Joh. 17:1, 5, 22, 24). Grootheid is het woord waar de NBV voor kiest. De vertaling van 1951 had heerlijkheid. Andere weergaven: luister, glorie! In het Oude Testament

'Waarvoor is

Jezus gekomen?

Om het eeuwige

leven te geven!'

wordt dat vaak aangeduid als de heerlijkheid van de HEER of de tegenwoordigheid van de HEER, met het teken van Gods wolk boven de ark. In die ark lag zijn verklaring: 'Ik ben de HEER, uw God, Ik heb u met mijn gezag uitgeleid uit Egypte,

naar het land dat Ik als Heer van de hele wereld geef aan mijn volk.' Gods grootheid is Gods heerlijk gezag, over zijn wereld.

God heeft dat gezag eeuwig in Zichzelf, altijd gelijk. Maar God openbaart zijn gezag zoals elke koning dat doet: Hij regeert met plannen voor tijd en ruimte, waar een zekere voortgang en opbouw in zit. Ze komen steeds verder, ze worden steeds zichtbaarder. Dat aspect zit er ook aan de openbaring van Gods gezag. God kennen (eeuwig leven hebben) betekent dus ook betrokkenheid op die ontwikkeling, met verwondering en instemming, en verlangen om mee te doen. Gods heerlijke warme gezag geeft leven, eeuwig leven. Dat meemaken en daarin meedoen – dat is het mooiste, dat is leven, eeuwig leven.

*Zonde is: ook al kun je niet ontkennen dat Gods gezag goed is,
toch wil je niet naar het licht van Gods gezag toegaan*

Niet meewillen Dan weten we dus ook wat zonde is. Zonde is alles willen, behalve Gods gezag als goed en mooi en heilzaam zien. Zonde is: in elk geval niet met God instemmen, Hem niet willen en niet met Hem meewillen. Zonde is Hem haten, niet naar het licht van zijn gezag willen komen. Ook al kun je niet ontkennen dat Gods gezag goed is, ook al moet je toestemmen dat in het licht van Gods goede gezag onze eigen manier van denken slecht is, voor onszelf, voor anderen en voor de hele wereld, toch wil je niet naar het licht van Gods gezag toegaan (Joh. 3:19, 20). Je wilt niet zien hoe goed Gods gezag is, en het zeker niet neer laten komen op ons concrete leven. Je wilt het al helemaal niet als een eer zien om onder Gods gezag te staan en dat gezag met

Hem mee toe te passen. Zonde is niet willen weten hoe mooi en heilzaam en ontspannend en motivevend het is om de dingen als Gods dingen met Hem mee te bekijken, aan te voelen, en er zo mee om te gaan. Zonde is, net als de beide verloren zonen in de gelijkenis, geen idee hebben van wat God bedoelt als Hij als vader tot ons als zijn kinderen en erfgenamen zegt: 'Al het mijne is van jullie' (Luc. 15:31, Joh. 17:7-11). Gods klacht over de zonde is door de hele Bijbel heen: ze willen niet met Mij mee. Het is een krom en verdraaid slag mensen, een verdorven en ontaarde generatie waarmee God niks beginnen kan, zoals een vakman niks kan met kapot gereedschap. Zo spreekt God over mensen – over de heidenen (Filip. 2:15),

maar dezelfde typering gebruikt God voor de zonde van zijn volk (Deut. 32:5, Psalm 78:8, Hand. 2:40). In de woorden van Jezus: jullie hebben het niet gewild! (Mat 23:37, vgl. 11:17).

Eén met Christus Eeuwig leven is niets liever dan met God mee willen, in Christus, vanuit het Avondmaal. Daarvan zegt onze catechismus (antwoord 76) dat we door de heilige Geest zo met Christus, die lichamelijk in de hemel is, verenigd worden als vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente, als zijn vrouw dus. Als ledematen van zijn lichaam zijn we door één ziel verenigd. Zo gaan we meedenken en meevoelen met Christus als met onze man, en gaan we bezig met zijn plannen, zoals in een huwelijk, heel diep maar ook

heel gericht en praktisch. We zijn als ledematen van Christus zijn oren en ogen, zijn handen en voeten. Zó een zijn met Christus, diep en praktisch, dat is eeuwig leven.

Zonde is: dát niet kennen, niet willen kennen: niet zo dichtbij Christus, niet zo intiem, niet zo praktisch! Niet zo gericht zijn op wat Hij doet en wil! Dát niet!

Confrontatie Zonde is, zo hebben we ontdekt, het tegendeel van eeuwig leven met God. We komen nog een stap dichterbij als we nadenken over hoe we van de zonde tot dat eeuwige leven bevrijd worden: door Gods vergeving. Als gebleken is dat mensen alles liever willen dan Gods gezag erkennen zoals

dat onmiskenbaar straalt in Christus' optreden, als de mensen rondom Jezus, kerkleiders voorop, Christus in elk geval weg willen hebben – zonder enige grond, maar Hij moet weg, dan maar door moord via een schijnproces – komt Christus toch weer terug naar die mensen, met zijn onontwijkbaar gezag. Hij is er met zijn Geest op Pinksteren. Als de mensen die Hem uit de weg hebben geruimd niet meer om Hem heen kunnen, roepen ze: 'Wat moeten we doen, broeders?' (Hand. 2:37). Dan is het antwoord (vs. 38) dat Christus hun vreselijke zonde (het niet erkennen van zijn

gezag, met alle gevolgen van dien tot aan het kruis aan toe) gebruikt om hun zonde te vergeven!

Dat is volstrekte confrontatie. Het sluit niet aan bij wat ze verwachtten. Ze verwachtten dat ze iets goed moeten maken of zo. Maar God geeft vergeving! Hij vindt de zonde erger en strafwaardiger dan de mensen ooit beseften, neemt het serieuzer dan wie ook, maar blijkt zelf al die straf gedragen te hebben, voor hen!

Op geen enkele manier sluit God aan bij wat de mensen vanuit zichzelf nog willen opbrengen.

Hieruit kunnen wij afleiden dat dit de kern van de zonde is: denken dat wij uit

*'God dringt met
de tien vingers van
zijn geboden door
in het hele leven
van zijn volk'*

Het eeuwige leven komt in dit leven niet verder dan een klein begin. Dat begin is zo overtuigend dat we zeker weten dat het van God ontvangen groeikracht heeft ///

onzelf iets kunnen bijdragen, dat wij ergens een bestaan in onszelf hebben. Eigenlijk is dat ten diepste: denken dat wij God zijn. Dat is zonde! Zonde is: God niet als God in Zichzelf en uit Zichzelf erkennen, God, van wie de hele wereld onder leiding van de mensen het hebben moet. In plaats daarvan denken we dat we zelf toch God kunnen en moeten zijn. Terwijl we steeds tot onze frustratie merken dat we de zaken niet in de hand hebben, willen we tóch die illusie vast houden: zelf doen! Dat is zonde. En dat blijkt steeds meer zonde te zijn, als we daarvan bevrijd worden door vergeving!

Vertakking De zonde leren we kennen onder Gods goede gezag.

Gods volk mag dankbaar met God meegaan, aan zijn hand.

God dringt met de tien vingers van zijn geboden door in het hele leven van zijn volk.

Onder die vertakking van zijn gezag worden de zonden ook steeds meer ontdekt.

Het eerste gebod is – samenvattend – dat we God kennen, graag erkennen, ons graag aan Hem onderwerpen,

door met liefde Hem te volgen en met Hem mee te doen. Dan ontdekken we dat zonde is dat we niet op God vertrouwen, maar iets anders verzinnen of hebben waarop we vertrouwen willen. Het tweede gebod is dat we God vertrouwen en eren en volgen zoals Hij het wil. Dan ontdekken we de zonde dat we zeggen God te dienen, maar Hem toch proberen op te sluiten in onze vroomheid. In plaats van te horen naar God, zijn we dan eigenlijk toch bezig met ons idee van horen.

Als God ons verlost tot het eeuwige leven onder Gods warme geboden,

ontdekken we dat de zonde zich overal genesteld heeft met taaie drift: de zonde om toch zelf in het middelpunt te willen staan. Om dat te ontdekken, hebben we een goed hulpmiddel in de catechismus als die het eeuwige leven, als tweede deel van de verlossing, uitwerkt in het slothoofdstuk

Groei We leren de zonde ook kennen door de bijzondere manier waarop God ons daarvan bevrijdt tot het leven met God. Hij doet dat niet in één keer. Christus die alles volbracht heeft, zou ons in een keer van alle zonden en van de gevolgen ervan kunnen verlossen. Hij doet dat niet, maar gebruikt voor die bevrijding ons hele leven. Hij geeft ons

het nieuwe volmaakte leven met God zo, dat we in dit leven een klein begin ervan ontvangen, en na dit leven pas de volkomen doorwerking ervan.

Waarom verlost God ons zó? De catechismus die in zondag 44 dit geheim belijdt, zegt dat God zo werkt om ons te leren! Hij wil dat we het leven met God zelf leren waarderen, dat we het leren

ontdekken en voelen. Hij wil dat we leren om in de praktijk van ons leven graag met God mee te gaan. Dan leren we ook steeds meer hoe erg de overblijvende zonde is: misleidend, misdadig, destructief: in de gevolgen

die we ondervinden, in het lijden tot in het sterven toe, samen met de hele wereld! En vooral leren we de zonde zelf kennen: dat we in de praktijk toch zelf God willen zijn. Zonde is opstand tegen God! Daar is helemaal geen reden voor, en toch moeten en willen we dat! We leren het leven met God steeds meer waarderen onder de overmacht van Gods goede gezag. Het eeuwige leven zoals God dat tot in de kern en uitwerking van de hele wereld wil en geven zal, komt in dit leven niet verder dan een klein begin, maar wel zo, dat we niet alleen naar sommige maar naar alle geboden van God beginnen te leven. Het begin is er! En dat begin is zo overtuigend dat we zeker weten dat het van God ontvangen groeikracht heeft. Die groei leert ons de aard van de zonde ook steeds meer kennen als heel slecht, als taai verzet tegen wat niet ontkend kan worden goed te zijn: Gods grootheid, heerlijkheid, majesteit, Gods heerlijke gezag dat leven geeft.

De overtuigingskracht van het evangelie zit dan ook in het evangelie zelf. Zij blijkt in de praktijk van het leven. Te midden van mensen die zelf het leven regelen willen, menen te moeten en kunnen, blijkt Gods gezag in ons leven beter te zijn. De dingen komen in hun verband te staan, bij ons, onder God! Wij blijken een begin te krijgen van wat we zelf niet hebben: goedheid, menselijker dan mensen kunnen verlangen.

✚ SAMENVATTING

Wat zonde precies is, kun je het beste beschrijven vanuit wat je ontbeert als je zonde doet: eeuwig leven! Eeuwig leven is God kennen en graag onder zijn goede gezag willen leven en meedoen. Zonde is dus: dat juist niet willen! God gebruikt ons hele leven om ons het leven met Hem te leren waarderen, en dus ook om de zonde te leren kennen, het slechte en vergeefse ervan.

Verstaanbaar over **zonde** en **verlossing** spreken

TEKST: BRAM BEUTE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

‘Jezus verlost je van je zonden.’ Voor veel christenen is dat een samenvatting van het evangelie. Maar is dat nog wel verstaanbaar? ‘Verlossing’ en ‘zonde’ lijken voor veel mensen buiten, maar ook in de kerk niet relevant en actueel. De twee voorgaande artikelen bieden aanknopingspunten om ook nu nog over zonde en verlossing te spreken. Tegelijk laten ze zien dat het tegendraadse begrippen zijn.

Het begrip zonde is nauw verwant aan het begrip schuld, een woord dat je nog wel vaak hoort. Of het nu gaat om de financiële crisis, de tegenvallende resultaten van een voetbalploeg of een dijkdoorbraak: er is iemand verantwoordelijk. En de verantwoordelijke is schuldig. Als het om zulk soort gebeurtenissen gaat, geloven we niet in het noodlot of iets dergelijks.

Brug Mensen zijn zelf verantwoordelijk voor hun daden. Dat besef lijkt sterker te worden, zeker als het gaat om criminelen. En dus klinkt er een roep om vergelding in plaats van heropvoeding: gevangenisstraf in plaats van taakstraffen, zwaardere straffen en de afschaffing van het begrip ‘ontoerekeningsvatbaar’ in de rechtspraak.

Schuld en verantwoordelijkheid zijn voor onze samenleving dus herkenbare begrippen. Opvallend is wel dat men daarbij vooral naar anderen kijkt en niet naar zichzelf. Uit onderzoeken blijkt dat veel Nederlanders hun eigen persoonlijk leven als zinvol en goed zien, maar tegelijk van mening zijn dat de maatschappij verloedert en verhardt. Sire probeerde die kloof onlangs te overbruggen

in de campagne ‘Zonder dat we het door hebben, worden we steeds asocialer.’ Ook een leus als ‘verbeter de wereld, begin bij jezelf’ probeert een verbinding te leggen tussen verantwoordelijkheid van de maatschappij en van het individu. Met het slaan van deze brug komt het begrip ‘schuld’ al dichter in de buurt van zonde. Het begrip zonde heeft binnen het christelijk geloof het accent van ‘persoonlijke schuld’. Bij zonde gaat het niet om een anonieme schuld, maar om mijn of onze zonden. Het kwaad in deze wereld is schuld, ook persoonlijke schuld (zie: *Heb ik verlossing nodig?*, pag. 200-201).

Tegendraads Aan de ene kant is dat motiverend. Het kwaad is geen noodlot, want wij zijn er verantwoordelijk voor. Aan de andere kant kan het mensen ook moe maken. Je spant je in als consument voor een schoner milieu, eerlijke handel of dierenwelzijn, maar maakt het echt iets uit? Nog steeds gaat de opwarming van de aarde door, leven en werken er kinderen in slavernij en leven dieren onder dieronwaardige omstandigheden. Je kunt wel blijven geven voor armoede, maar het probleem wordt niet

opgelost. Je schuld wordt niet ingelost. Hieruit blijkt het belang van het begrip ‘verlossing’ voor onze tijd (zie *Wat is zonde?*). Verlossing betekent afzien van mijn eigen mogelijkheden, mijn eigen keuzevrijheid en volledig op Jezus Christus vertrouwen.

De erkenning van mijn aandeel in het kwaad van deze wereld moet niet allereerst leiden tot idealistisch activisme. Ik kan de schuld voor het kwaad niet dragen. Hoe verantwoord ik ook leef, koop en eet, ik neem het kwaad uit deze wereld niet weg. Een te grote nadruk op de persoonlijke verantwoordelijkheid kan zelfs leiden tot een gevoel dat ik zelf geen deel meer heb aan de schuld voor het kwaad, een soort Farizeïsme.

Van buiten Verlossing begint bij erkenning van enerzijds mijn eigen schuld en anderzijds mijn onmacht. Zonde en verlossing zijn daarmee ook tegendraads. ‘Zonde’ leert me dat het kwaad in de wereld ook mijn verantwoordelijkheid is. ‘Verlossing’ leert me dat ik mijzelf niet kan verlossen en uit het kwaad oprichten, maar dat verlossing van buiten moet komen: van God in Christus Jezus.

Ik heb gedaan wat slecht is in uw ogen

TEKST: WOUTER VAN VEELEN, PREDIKANT VAN DE VECHT- EN ANGSTELKERK TE LOENEN-ABCOUDE ///

‘Mama, mama, mama, I just shot a man down,’ zingt zangeres Rihanna in een van haar vele hits. Het gaat over hoe ze een man heeft doodgeschoten die haar vlak daarvoor heeft aangerand. Ze wilde hem raken, dat wel, maar doden? Nee. Nu is het te laat. Wat heeft ze gedaan! Het nummer krijgt je onherroepelijk te pakken. Voor je het weet, zing je het mee, alsof je zelf de moordenaar bent: ‘Oh Lord have mercy now, I am a criminal.’

Overdreven? Dat zou je zeggen. Sinds ik een Alpha-cursus in een vrouwengevangenis heb mogen geven, denk ik daar anders over. Veel gedetineerden zouden zich met gemak in het nummer kunnen verplaatsen. Niet omdat ze hetzelfde delict

hebben begaan, maar omdat ze zich bewust zijn van hun schuld.

Alpha in Prison In samenwerking met twee justitiepastores hebben we met een aantal vrijwilligers een Prison-alpha gegeven in de vrouwengevangenis in

Nieuwersluis bij Loenen aan de Vecht. Een Prison-alpha bevat alle ingrediënten van een gewone Alpha-cursus. Tegelijk is de opzet enigszins aangepast aan de gevangenis. Er wordt gebruik gemaakt van een apart cursusboekje met voorbeelden die gevangenen

aanspreken. Bijbellezingen komen uit De Vrijheidsbijbel, een speciale uitgave van Het Boek voor gedetineerden. Ook worden de bijeenkomsten niet zoals gebruikelijk met een maaltijd begonnen, maar met koffie, thee en iets lekkers. Een ander verschil is dat er aan het begin en eind van iedere bijeenkomst uitbundig gezongen en gedanst werd. De cursisten, veelal afkomstig uit Latijns-Amerika of de Nederlandse Antillen, hadden een favoriet nummer: 'Create in me a clean heart.' Wekelijks galmden de eeuwenoude woorden van Psalm 51 door het gevangeniscomplex. Eerst in het Engels en vervolgens, nog harder, in het Spaans: 'Crea en mí un corazón puro, oh Dios.'

Schuldvraag Het behoeft geen betoog waarom juist dit nummer geliefd was. Dé vraag waar de vrouwen mee worstelen is de schuldvraag. De redenen van detentie zijn natuurlijk divers. Dit hebben de vrouwen gemeen: ze hebben iets gedaan waar ze nu oprecht spijt van hebben. De meeste meisjes en vrouwen hebben thuis een of meer kinderen die op hen wachten. Je hoeft ze echt niet te vertellen dat ze een grote fout hebben gemaakt in hun leven. Wat kan het belijden van schuld dan bevrijdend zijn! Ik herinner me hoe één van de deelneemsters met de schuldvraag worstelde. Wat ze gedaan had, wist ik natuurlijk niet. Het was een dame met wie je liever geen ruzie wilde krijgen. Ik had begrepen dat ze katholiek was opgevoed, dus vroeg ik haar of ze Paulus kende. Paulus, dat was één van de heilige apostelen, natuurlijk kende ze die! Weet je misschien ook wat hij gedaan heeft voordat hij tot beke-

ring kwam, vroeg ik haar. Ik legde haar uit dat Paulus een fanatiek christenvervolger was geweest, maar dat Christus zich over hem had ontfermd (1Tim. 1:13). Als Paulus genade vond in Gods ogen, waarom jij dan niet? Het sloeg in als een bom. Ze brak voor mijn ogen. Voor het eerst van mijn leven besepte ik hoe bevrijdend het is om je zonden te belijden.

Rechtvaardig Hoe vind ik een rechtvaardig God? We hebben van alles en nog wat besproken, steeds stuitte we op die ene vraag: hoe kan ik in het reine komen met God, mijn familie, mezelf? De klassieke leer over de rechtvaardiging door het geloof – daar ging het over, week in week uit. Natuurlijk is het een thema van de Alpha-cursus. Toch was het alsof de vrouwen juist die vraag opzochten, telkens weer. Dáár wilden ze het antwoord op hebben. Dáár mocht beslist geen twijfel over bestaan. We moesten het voortdurend herhalen: wat je ook hebt uitgevreten, er is genade, ook voor jou. Vooral in gebed en gezang klampten de vrouwen zich vast aan

Christus: 'Ik heb besloten de Heer te volgen, en keer niet terug, en keer niet terug.' Daar, in die vrouwengevangenis, konden we werkelijk niets met het 'ietsisme', het 'Jezus in ons' of 'Jezus als Doorbreker'. Daar, op die plek, konden we slechts die eeuwenoude woorden herhalen over zonde en schuld, vergeving en verlossing.

Genade In mijn werk kom ik soms mensen tegen die zeggen: 'Het gaat in de kerk te weinig over genade.' Ze bedoelen natuurlijk te zeggen: 'Het gaat in de kerk te veel over schuld.' Maar bij

de Prison-alpha bleek het genadeloos te zijn om aan de schuld van de vrouwen voorbij te gaan. Hoe zouden we dat ooit hebben kunnen doen? Hun schuld is een realiteit. 'Mijn zonden staan mij dagelijks voor ogen' (Psalm 51, berijmd). Het is juist bevrijdend om je zonden te mogen belijden. Eindelijk, je bent er van af! Schuld belijden is genade. Ik mag mijn schuld, hoe groot ook, dagelijks bij Hem brengen, tot ik Hem op een dag ontmoeten zal. Dat was het refrein van onze wekelijkse bijeenkomsten. Zou die boodschap buiten de gevangenis anders moeten klinken?

Andermans schuld In een poging om mijn ervaringen theologisch te duiden, kwam ik op de gedachte dat de schuld van een ander mij bepaalt bij mijn eigen schuld. Het werkt als een spiegel: in het falen van een ander zie ik mijzelf. Zo heb ik het althans mogen ervaren. Zou het ook een Bijbelse gedachte zijn? Jezus lijkt zo te werk te gaan. Hij gaat op zoek naar de tollenaar Levi. Deze tollenaar werkte langs het meer van Galilea. Het laat zich raden dat Petrus, Andreas, Jakobus en Johannes, die vissers waren, regelmatig last hebben gehad van deze bedrieger. Nu roept Jezus uitgerekend hem, een onreine man! De Heer wil zijn volgelingen duidelijk maken dat zij niet beter zijn dan Levi. In hem zien ze zichzelf. 'Eet hij met tollenaars en zondaars?' (Marc. 2:16) Inderdaad. Daar is de plek waar Hij zich laat vinden. Hoe vind je Hem? Door je te vereenzelvigen met de grootste misdadigers. Alleen wie dat doet is welkom in het koninkrijk van God. Doet Jezus niet hetzelfde bij het voorval met de vrouw die op heterdaad betrapt was op overspel? Iedereen wijst verwij-

Wekelijks galmden de eeuwenoude woorden van Psalm 51 door het gevangeniscomplex'

tend naar haar. Dat is pas een zondige vrouw! Zo'n misstap kun je toch niet ongestraft laten? De joodse geleerden dringen er op aan dat Jezus het definitieve oordeel over haar velt. Maar Jezus kaatst de bal terug. Hij houdt hun een spiegel voor. 'Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen,' is zijn antwoord (Joh. 8:7). Wat je zegt, ben jezelf. Wie die vrouw ziet staan, komt zichzelf tegen: hulpeloos, verloren. En dan: Degene die haar mócht stenigen, spreekt haar vrij. 'Ga naar huis, en zondig vanaf nu niet meer' (Joh. 8:11).

Hoe vind je Hem? Door je te vereenzelvigen met de grootste misdadigers. Alleen wie dat doet is welkom in het koninkrijk van God. ///

Kruis De Heer confronteert mij telkens met mijn schuld. Niet voor niets was de kruisiging een publieke gebeurtenis. Zichtbaar voor iedereen. Daar kun je niet zomaar omheen. Het vraagt om een reactie. Ik heb op catechisatie eens de vraag gesteld: 'Stel dat jij alleen op aarde had geleefd, zou Jezus dan ook gekomen zijn om voor jou te sterven?' Ja, dan ook. Mijn zonden waren al meer dan genoeg. Hij hing daar voor mij. Het kruis van Christus roept die belijdenis op: daar had ik moeten hangen. 'Oh Lord have mercy now, I am a criminal.'

Schuld maakt plaats voor vreugde. Mét dat ik het bij Hem breng, mag ik weten: ik ben vergeven. Ik ontvang het telkens weer, dankzij Jezus, mijn Heer. Ik ben zondiger dan ik dacht en tegelijk meer geliefd dan ik ooit durfde dromen (Keller). Na een bezoek aan de gevangenis fietste ik week in week uit juichend naar huis.

Concreet Wat als mensen van hun schuld niet willen weten? In de gevangenis word je met eigen falen geconfronteerd, je kunt er gewoon niet

omheen, maar daarbuiten? Ook buiten de gevangenis worden schuldigen aangewezen. Dat is altijd een ander, nooit jijzelf: we zoeken zondebokken 'Waarom kijk je naar de splinter in het oog van je broeder of zuster, terwijl je de balk in je eigen oog niet opmerkt?' vraagt Jezus terecht. Hij legt de vinger op de zere plek: wij willen er niet aan dat ook wij fout zitten. Maar Jezus wil je juist tot die belijdenis brengen: ook ik zit hartstikke fout. Alleen door je hoofd te buigen, kun je zijn genade ontvangen.

Uiteindelijk is het de heilige Geest die mensen ertoe brengt om Christus te omarmen. Maar hoe kunnen ze in Hem gaan geloven als ze niet over Hem hebben gehoord? (Rom. 10:14 e.v.) Ook buiten de gevangenis zou het genadeloos zijn om aan de schuld voorbij te gaan. Het is immers iets waar iedereen tegenaan loopt: ons tekortschieten in liefde voor God, de ander, de schepping. Daar zeulen we mee rond. Tegelijk is het, vreemd genoeg, iets wat juist ook in de kerk algemeen betwijfeld wordt:

het valt met mij toch nog wel mee? Dit vraagt om diepdoorleefde verkondiging. Nooit meer gedachteloos de wet voorlezen. Nooit meer schuld belijden in algemene termen. Benoem wat er fout gaat het in het leven. Maak de zonde concreet. Wijs het onrecht aan. Wees daarin elke dienst creatief. Zo doet de Bijbel het toch ook? En dan ook: de genade breed uitmeten. Zouden de kerken dan niet in vuur en vlam komen te staan? Want wie veel vergeven wordt, betoont veel liefde (Luk. 7:47).

Ondertussen blijf ik met een vraag zitten. In de Vecht- en Angstelstreek, waar onze kerk een theelichtje mag zijn, gaan de meeste mensen niet naar de kerk. Ik vermoed dat ze zich überhaupt niet bezighouden met levensbeschouwelijke vragen. Hoe kunnen die mensen er ooit toe worden gebracht hun schuld te belijden en Jezus Christus te omarmen, als geloof in God voor hen niet meer dan een optie is? Het evangelie dat mij zo raakt, lijkt het leven van mijn burens op geen enkel punt te raken. Blijkbaar moet je daarvoor eerst de nor in. Wie zit er nou eigenlijk gevangen?

Onlangs was ik in gesprek met een aantal leden van een gemeente waar ze verder aan de slag wilden met het jeugdwerk. In het verkennende gesprek viel een aantal keren het woord 'probleem'. Zo gaat het vaak: een jeugdwerkadviseur wordt uitgenodigd als het ergens niet zo lekker loopt.

Jongeren: de spiegel van de kerk

TEKST: MONIEK MOL, JEUGDWERKADVISEUR CENTRUM DIENSTVERLENING GEREFORMEERDE KERKEN /// FOTO: GERTJAN LAAN

Vaak is het vanuit een bepaalde zorg: dat de Bijbelkennis afneemt bijvoorbeeld, dat de jongeren niet of nauwelijks actief betrokken zijn bij het jeugdwerk of bij de plaatselijke gemeente. De kerkenraad of jeugdleiding wil hier graag wat aan veranderen en gaat op zoek naar een oplossing. Bij de ene gemeente zal dit leiden tot het (her)formuleren van het jeugdbeleid en bij een andere gemeente tot het initiëren van nieuwe activiteiten, bijvoorbeeld mentorcatechese, het samenvoegen van catechisatie en vereniging.

Betrokkenheid Bekend is de uitdrukking 'kinderen zijn de spiegel van je ziel.' Je eigen kinderen kunnen je vaak een spiegel voorhouden van hoe je zelf

op een bepaald moment functioneert. Als je het te druk hebt of verkeerde prioriteiten stelt, merk je dat soms aan het gedrag van je kinderen. Zou deze uitdrukking ook van toepassing kunnen zijn op jongeren in combinatie met de kerk? Jongeren als spiegel voor de kerk? Problemen binnen het jeugdwerk blijken vaak breder te liggen dan alleen het jeugdwerk. Een gemeente constateerde dat jongeren weinig actief meedoen met activiteiten die voor hen georganiseerd worden. Er leefden zorgen rondom de geloofsontwikkeling van deze jongeren en hun betrokkenheid bij de gemeente.

In gesprekken met een aantal leden van deze gemeente bleek dat het bij de ouderen in deze gemeente eigenlijk niet echt heel anders is. Er worden wel aller-

lei activiteiten georganiseerd maar veelal worden die geïnitieerd en bezocht door dezelfde kleine groep mensen. Er is veel onderlinge praktische zorg, maar over de diepe geloofsvragen wordt niet of nauwelijks met elkaar gesproken.

Effectief Van de volwassenen in de kerk moeten de jongeren het leren: we willen graag dat ze in hun dagelijks leven dicht bij God leven, weten wat het is om kind van God te zijn, om te leven uit zijn genade en te mogen zorgen voor zijn koninkrijk. Maar wij zijn het die dat aan hen moeten vertellen en belangrijker nog, moeten laten zien. Bekend is deze stelling: om effectief te zijn, moet de kwaliteit van de omgeving een afspiegeling zijn van de inhoud. Door Christus' genade mogen we in zijn

voetsporen treden en net als Hij profeet, priester en koning zijn.

Als profeten mogen we zijn naam belijden. Daartoe moeten we vertrouwd zijn met zijn Woord – het kennen en gebruiken in het dagelijks leven. Vaak moeten profeten confronterende boodschappen brengen. Zijn wij daarin duidelijk naar jongeren, over wat God in ons leven vraagt?

Als priesters zijn we levende dankoffers voor Hem. Hoeveel tijd gaat er niet zitten in zaken die er eigenlijk niet echt toe doen? Natuurlijk mag er

ontspanning zijn, maar die zaken ontlenen ons vaak wel het zicht op wat er in Gods koninkrijk in onze directe omgeving gebeurt. Hoe is dat bij ons, waar ligt onze focus?

Als koningen dienen we te strijden tegen de zonde en de duivel, om uiteindelijk eeuwig deel te mogen hebben aan zijn koninkrijk. En dat dit voor iedereen een gevecht is, dat mag ook naar jongeren duidelijk zijn. Als we hen deelgenoot maken van onze worsteling, kunnen ze de authenticiteit die daaruit spreekt ontzettend waarderen.

‘Om effectief te zijn, moet de kwaliteit van de omgeving een afspiegeling zijn van de inhoud.’

Als we streven naar een leven dat Christus weerspiegelt, komen we met ons jeugdwerk ook een stap verder.

Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken wil ondersteunen en begeleiden bij het vormen van visie en het ontwikkelen en implementeren van activiteiten binnen het kinderen jongerenwerk van uw gemeente. Meer weten? Kijk op www.centrum-g.nl of neem contact op met jeugdwerk@centrum-g.nl.

De buiten-plaats

TEKST: SANDER GRIFFIOEN, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

We beleven momenteel het ‘Jaar van de Buitenplaats’. Dat kan natuurlijk niet onopgemerkt blijven in mijn geboorte- en woonplaats Loenen, waar de Amsterdamse kooplieden aan de oevers van de Vecht hun plaatsen stichtten. We wonen zelf tot ons genoegen in de voormalige overtuin van Nieuwerhoek – een plaats die in de 18e eeuw eigendom was van de likeurstoker Lucas Bols. Verwacht van mij dus geen wanklank; ik neem me voor dit jaar regelmatig een glas Bols op de goede afloop te heffen. Maar toch... historisch waren de buitenplaatsen alleen voor bezoekers van ons dorp gezichtsbepalend. Zo jubelde een Amsterdamse boekverkoper in 1719: ‘We zijn te Loenen, o mijn Vrinden! We zijn in ’t Stichtse paradijs: kan iemand beter standplaats vinden...?’ Maar toen schout Sanderson in 1815 een officiële enquête moest invullen, beantwoordde hij de vraag naar ‘voornamen buitenplaatsen en bijzondere gestichten’ kort-

weg met ‘nihil’. En nog in 1943 vinden we dit stukje officiële rapportage: ‘In de gemeente komen betrekkelijk veel renteniers en gepensioneerden voor, een welvarende middenstand en eenige villabewoners’. Weer niets over de buitenplaatsen. Hoe kan het? Laten we niet vergeten dat deze huizen tot een honderd jaar geleden alleen ‘s zomers werden bewoond, en dan nog door lieden met weinig interesse voor het dorpsleven.

U kent wel de foto’s van verre voorouders die ons met wazige blik aankijken. J.H. van den Berg heeft er in zijn *Metablica* op gewezen dat dit niet zozeer aan een nog gebrekkige techniek lag, maar kwam omdat onze voorouders zichzelf minder met de ogen van anderen zagen, zich lieten fotograferen zoals ze waren, zonder zelfs maar te op de fotograaf focussen. Zijn we intussen niet hypergevoelig geworden voor hoe we overkomen en neigen we er niet toe

steeds te pose-
ren? Ik meen
dit ook in het
kerkelijk leven
te merken: een
hypergevoelig-
heid voor hoe
anderen ons

zien. Ja, je komt ze nog tegen: gelovigen die leven als ziende de onzienlijke en daarom ietwat wazig naar de cultuur om hen heen zien.

Lang leve de buitenplaatsen! Maar mijn sympathie gaat uit naar schout Sanderson (tenminste op dit punt: hij zou het later als burgemeester de afgescheidenen nog knap lastig maken) en meer nog naar al die gewone mensen voor wie de buitenplaatsen met recht buitenplaatsen bleven, die in het Stichtse paradijs zelf maar nauwelijks genoeg hadden om van rond te komen en de blik op iets anders gevestigd hielden.

COLUMN

Duif

HAD IK MAAR DE VLEUGELS VAN EEN DUIF

Psalm 55:7

Een duif ziet er niet uit als-ie vliegt, niet erg aerodynamisch. Je hoort 'm al voordat je 'm ziet. Heel anders dan een meeuw die lange glijvluchten uitvoert zonder met zijn vleugels te klapwieken en met minimale beweging z'n koers verlegt. Maar een duif heeft een vliegvermogen! Duiven houden het lang vol in de lucht en zijn in staat om met verbluffende snelheid enorme afstanden te overbruggen. De eerste meeuwenmelker moet nog geboren worden.

Ook bij de ik-persoon van Psalm 55 is de duif bekend om zijn vleugels. Hij zit midden in de ellende. Zelfs zijn vrienden hebben hem in de steek gelaten en verraden. Daarom zegt hij:

'Had ik maar vleugels als een duif, ik zou opvliegen en neerstrijken, ver, ver weg zou ik vluchten (afstand!), overnachten in de woestijn, haastig beschutting zoeken (snelheid!) tegen de vlagen van de stormwind.'

Vleugels als die van een duif – wat kunnen wij ernaar verlangen om klapwiekend omhoog te stijgen, weg te vliegen uit de situatie waarin we ons bevinden, omdat we geen opening meer zien en onze mogelijkheden zijn uitgeput, omdat we vastgelopen zijn. Hadden we vleugels als een duif – we zouden razendsnel

vertrekken naar een ver oord, om alles achter ons te kunnen laten en alles te vergeten.

Even verder lezen we in deze psalm de volgende woorden:

'En ik? Ik roep tot God, de HEER zal mij redden. In de avond, in de morgen, in de middag klaag ik en zucht ik, en Hij hoort mijn stem. Hij zal mij verlossen en in veiligheid brengen, mijn vijanden zal hij afweren, al zijn ze met velen tegen mij.'

'Leg uw last op de HEER en Hij zal u steunen, nooit zal Hij dulden dat een rechtvaardige ten val komt.'

Voor de dichter van deze psalm heeft bidden de betekenis van de vleugels van een duif. Roepen tot de HEER, uw last op Hem leggen: het bidden zelf is gelijk aan de vleugels van een duif! Het roepen tot God kan soms niet meer zijn dan het uiten van een klacht, maar dat is onze verlossing. Mét dat we onze last op God leggen, ervaren we dat we gesteund worden. Hij geeft ons vleugels. Hij verlost ons en brengt ons in veiligheid. We vliegen weg en laten alles achter ons.

'Ik roep tot God, de HEER zal mij redden'

Het Christusmonogram

TEKST: JAN T. OLDENHUIS, EMERITUSPREDIKANT TE GRONINGEN-HELPMAN ///

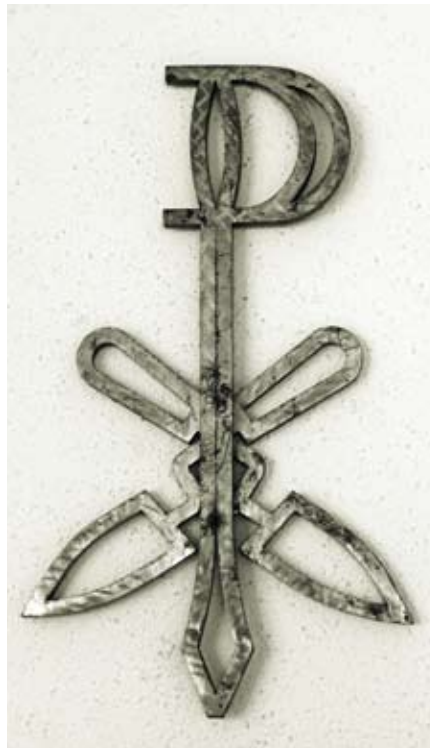
Zwaar was het, robuust en sterk. Het hing aan de preekstoel van de Kurios-kerk in Helpman. Het was het bekende Christusmonogram, vervaardigd van massief smeedijzer in de vorm van de twee troffels en het zwaard.

De naam van de kerk is op zich al opmerkelijk. In Leeuwarden staat een kerk met dezelfde naam. Kurios is de naam waarmee God zelf wordt aangeduid en het is de titel die de godheid van Jezus Christus vastlegt. Als er van Jezus in het Nieuwe Testament staat dat Hij Heer is, wordt het woord Kurios gebruikt. Dat woord wordt in het Griekse Nieuwe Testament ook gebruikt als de vertaling van de naam waarmee God zich zelf heeft benoemd tegenover Mozes: Jahweh. Jezus krijgt dezelfde naam als God!

Ik vermoed dat niemand ooit bedacht zou hebben om het gebouw 'God-kerk', 'Jahweh-kerk', of 'HEER-kerk' te noemen. Dat zou ons oneerbiedig in de oren klinken zijn. Maar de aanduiding Kurios-kerk vond simpel ingang. Zelden of nooit zal iemand de naam van God gehoord hebben als het over de Kurios-kerk ging.

Terug nu naar waar ik mee begon: het smeedwerk in de vorm van het Christusmonogram.

Symboolwaarde Oud en eerbiedwaardig is dit symbool. Het wordt gevormd door de eerste twee letters van het de naam Christus: de Griekse letter *chi* die eruit ziet als een X en wordt uitgesproken als ch, en de Griekse letter *rho* in de vorm van onze P die het equivalent is van onze r. Kerkgangers die niet bekend

waren met het Grieks zullen de letters opgevat hebben als een X en een P. Het geheel wordt dan ook wel aangeduid als het 'XP-monogram'. Dan wordt het wel moeilijk om er de naam Christus in te herkennen. Je kunt ook de verklaring vinden dat die beide letters de beginletters vormen van: Christus Rex (Christus is Koning). Maar dan zouden Griekse letters een Latijnse naam aanduiden. Misschien was het toch allemaal wel een beetje onbegrijpelijk.

Dat monogram heeft intussen wel iets heel speciaals. Het is aangetroffen op vele bouwwerken, kerken, grafmonumenten en wandschilderingen in de oudheid. Er hangt de geur van de eeuwen aan. Het is een soort proclamatie: dit is een plek waar de naam van Christus genoemd wordt. Wij gereformeerden zijn altijd beducht geweest voor grote kunstwerken in kerken die de gedachten maar konden afleiden van datgene wat het belangrijkste is in een kerkgebouw, namelijk dat Christus daar verkondigd wordt en dat Hij daar regeert. Maar

hier hing een simpel stuk handwerk, sterk en zwaar, precies op de goede plaats: aan de voorkant van de preekstoel. Het kon niemand in de kerk ontgaan, omdat oor en oog altijd op dat punt zijn gericht. Een proclamatie in smeedijzer gevangen: hier gaat Christus met zijn werk voort.

En het had nog een tweede boodschap: hier wordt een gemeenschap gevormd.

*'Het is een soort
proclamatie: dit is
een plek waar de
naam van Christus
genoemd wordt'*

Dubbele symboliek Want het betreffende smeedwerk was eigenlijk een samsmelting van twee symbolen. De *chi* had de vorm van twee troffels en de *rho* had de vorm van een zwaard. Bij zwaard en troffels denken we aan de geschiedenis van Nehemia. De bouwers aan de muur van Jeruzalem werkten ieder met het zwaard op de heup gebonden, lezen we in Nehemia 4:12. Want de vijanden stonden op de loer en de bouw moest doorgaan. Het is hét symbool geworden voor het leven van de kerk: paraatheid tegenover aanvallen van buitenaf moet gepaard gaan met inzet voor de opbouw van de eigen gemeenschap. Dat staat voor de gezonde verbinding van de afweer naar buiten en de opbouw van binnen. De combinatie van troffels en zwaard is de doodsteek voor zowel onnozele naïveteit als voor dom wapengekletter. Wie alleen het zwaard hanteert, slaat neer zonder iets op te bouwen. Wie alleen de troffels wil gebruiken, zal zijn werk ten slotte zien neergemaaid door de tegenstanders. En als zwaard en troffel de vorm hebben van de eerste letters van de naam Christus is daarmee scherp aangegeven dat zowel de afweer als de opbouw in het teken moet staan van de onderwerping aan die Ene die de kerk regeert.

Hartverwarmde boodschap Wat een mooie vervlechting van verschillende motieven. Jaren lang hebben de kerkgangers er tegenaan gekeken. Wie een beetje verder keek dan met het blote oog zichtbaar was, kreeg een hartverwarmende boodschap mee. Zo gaat dat vaak met symbolen. De plaats waar dit symbool hing, de preekstoel, gaf er nog een heel eigen onderstreping aan. En daarachter rees een wand op met een mozaïek van de neerdalende duif. De symboliek ondersteunde een boodschap

die het hart is van de wandel met God. Wie ogen had, kon iets zien!

Verloren voorwerp De kerk is twintig jaar geleden verkocht, nog niet eens erg lang geleden. De gemeente van Groningen-Helpman betrok de Opstandingskerk. Iemand heeft op het laatste moment het smeedijzeren Christusmonogram van de kansel verwijderd. Het is meegenomen naar het nieuwe gebouw maar daar nooit meer opgehangen. Toen er nog eens naar gevraagd werd, was het zoek. Het was niet eens bekend dat het meegenomen was. Bij navraag bleek niemand van de evangelische gemeente die nog een tijdlang gebruik gemaakt heeft van het gebouw, het ooit gezien te hebben. Daar was het dus niet achtergebleven. Op foto's kwam het niet meer voor. Waar was het dan eigenlijk terecht gekomen? Na wat speurwerk werd het teruggevonden bij oude rommel ergens in de kelders van het nieuwe gebouw. De Kurios-kerk is intussen doorverkocht aan Kruidvat. De preekstoel is afgebroken. De wand met de neerdalende duif heeft een paar dagen helemaal bloot gelegen. Er hadden mooie foto's van kunnen worden gemaakt. Die gelegenheid is niet benut. We hebben het vergeten. Kruidvat hecht weinig waarde aan neerdalende duiven: de hele wand is weggewerkt. Niemand zal er ooit meer naar kijken. Symbolen vervliegen, we hechten er niet zo aan.

ICHTHUS De preekstoel in de Opstandingskerk is in een moderner jasje gestoken. We zijn met de tijd meegegaan. We gaan overal met de tijd mee. Zwaarwichtige symbolen zijn uit de tijd.

Smeedijzer past niet meer. Het robuuste zwaard en de zware troffels zijn vervangen. Er hangt nu een draadfiguur aan de preekstoel, klein, licht en zwierig. Het stelt een visje voor, het bekende visje dat lichter oogt en simpeler hangt. Het vergt wel minstens net zoveel uitleg als het Christus-monogram. Want wie van de kerkgangers weet eigenlijk precies dat je in dat eenvoudige draadfiguurtje het Griekse woord voor vis moet lezen – ichthus – waarvan elke letter het begin is van de belijdenis dat Jezus Christus de Zoon van God is en onze Redder: Iêsous Christos Theou (h)Uios Sootèr?

De combinatie van troffels en zwaard is de doodsteek voor zowel onnozele naïveteit als dom wapengekletter'

Van smeedijzer naar draadfiguur: zou het misschien op zichzelf al symbolisch zijn? Van zwaar geladen zinnen en in ijzer gesmede principes en galmende psalmen naar lichtere woorden en speelsere vormen en leukere liedjes? Is er wel iemand die zich kan onttrekken aan de gang van de cultuur en de invloed van de ontwikkelingen? En toch: zomaar liggen oude vormen vergeten in de kelders van het verleden. Dat robuuste en onopgesmukte stuk handwerk, zwaar en massief, het had toch wat. Het zwaard en de troffels in de vorm van het Christusmonogram spraken van helderheid en geborgenheid en gezamenlijke inzet onder de gehoorzaamheid aan Christus. Het bevatte een oproep voor een gespieerde gemeenschap waarbinnen het veilig is omdat men zich er niet schaamt het wapen te gebruiken waarmee de aanvallen van buitenaf worden bestreden, terwijl de krachten voor de opbouw binnen worden ingezet. Hét symbool voor een kerk van Christus – een blijvende opdracht voor ons allen.

Spagaat

TEKST: BAS LUITEN, PREDIKANT TE AMERSFOORT – DE HORSTEN EN HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Onlangs organiseerde de Theologische Universiteit in Kampen een congres over het thema:

Homoseksualiteit: samen op weg naar één christelijke levensstijl? Recent verscheen ook het boekje

***In liefde en trouw?* van Maarten van Loon, een studie naar homoseksuele relaties in de christelijke**

gemeente vanuit Romeinen 1¹. Het onderwerp homoseksualiteit is actueel.

Homoseksualiteit is vooral een kwestie van 'zijn'. Iemand is zo, dat zit diep in de genen. Het getuigt van een grove miskenning als we daaraan voorbijgaan. Daar komen allerlei problemen uit voort, ook in de persoonlijke ontwikkeling. Bovendien moeten we niet over homo's praten als 'zij' tegenover 'wij'. Want met elkaar willen we Christus volgen en daar hebben we allemaal onze inspanning voor te leveren, persoonlijk en samen. Er is niet een groep die heiliger moet zijn dan een ander. In die toonzetting verliep op het genoemde congres de bespreking, die gevoerd werd vanuit verschillende invalshoeken: exegese en ethiek, pastoraat en psychiatrie. Achter de werktitel van het congres staat een vraagteken, en dat is blijven staan. Het blijkt een groot verschil te maken of je meer vanuit de mens begint of meer vanuit God.

Inhoud Het nare van dit congres vind ik, dat de waarheid in het midden blijft liggen. Het Nederlands Dagblad constateerde een spagaat. Die was er ook. Enerzijds was daar de exegetische studie van Maarten van Loon, die liet zien dat het 'tegennatuurlijk' in Romeinen 1 teruggaat op de schepping. Anderzijds

relatieveerde Ruud Ganzevoort, hoogleraar Praktische Theologie aan de VU in Amsterdam, het hele congres door te beweren dat ieder standpunt voortkomt uit onze levensloop. Dat waren ongeveer de uitersten, de overige bijdragen bewogen zich daar tussenin zonder elkaar echt te raken. Peter van de Kamp vroeg aandacht voor het verschil tussen identiteit en geaardheid, en vroeg ons onze identiteit in Christus te zoeken. Maar juist die opmerking bleek wrevel te geven, als tekortdoende aan de geaardheid van homo's. Ad de Bruijne wilde zeker niet de Bijbel cultuurgebonden verklaren, maar zag in de huidige moderniteit wel reden tot meer verdraagzaamheid en geduld ten opzichte van homoseksuele relaties in de gemeente.

Vervolgens ging iedereen naar huis. De krant kopte een dag later met 'Voorlopig berusten in homorelatie.' Wordt dat het nu?

Impasse Ik constateer dat we opschuiven met elkaar en steeds genuanceerder worden. En ik vraag me af, in hoeverre een beroep op Gods Woord nog mogelijk is om elkaar te vinden. Kan een

kerkenraad nog beleid maken inzake homoseksuele relaties of worden we nu verlamd door een impasse? Zéker moeten we geduldig en zorgvuldig zijn, maar is nog helder waar we staan? Van Tim Keller in New York las ik jaren geleden al dat hij homoseksuelen die met vragen bij hem kwamen, eenvoudig de Bijbel in handen gaf met de uitnodiging: probeer te vinden waar een positief woord staat over een homoseksuele relatie. Na verloop van tijd kwamen ze bij hem terug met de erkenning dat die positieve woorden niet te vinden zijn, integendeel. Zo zette hij ze recht voor God, hij liet zijn Woord spreken voor zichzelf. Een pastor hoeft dat niet mooier of aannemelijker te maken, dat mag hij niet eens.

Ik zou eraan toe willen voegen: waar in de Bijbel is te vinden dat God een man en een man tot een eenheid maakt, zoals Hij in het huwelijk doet met een man en een vrouw (Mat. 19:6)? Dat staat nergens. Alle positieve benaderingen van een homoseksuele relatie komen uit buitenbijbelse bronnen. Ook in dit congres bleek dat zonneklaar. Dit is moeilijk. Als mens zoek je naar meer ruimte, en niet alleen als homo.

'Ik constateer dat we opschuiven met elkaar en steeds genuanceerder worden'

Toch komt met Gods Woord in Jezus Christus niemand klem te zitten. Is dat niet ten diepste onze gezamenlijke overtuiging? God begraaft ons in de doop met alles wie we zijn, om door zijn Geest en Woord ons te vernieuwen naar zijn beeld. Gaat dat Woord niet diep tot op het bot, voor iedereen, zelfs tot in ziel en geest (Hebr. 4:12)? Toch is dat tot ons heil. En het is de enige manier om met God verbonden te zijn.

'Alle positieve benaderingen van een homoseksuele relatie komen uit buitenbijbelse bronnen'

Visie De Bruijne stelde hardop de vraag wat we aan een christelijke visie op homoseksualiteit hebben als de mensen om wie het gaat massaal afhaken. Een antwoord heb ik die dag niet gehoord, toch werd het impliciet wel gegeven. Mijn moeite met deze vraag is, dat we er opnieuw mee in het 'wij-zij denken' beland zijn, dat we juist zouden vermijden. Dat God in ons midden verkeert en ons ook

verlaten kan als we niet denken aan zijn heiligheid, raakt ons allemaal. En dat de samenleving verregaand versekt is, bepaalt de cultuur die we allemaal inademen. Je bent geen mens zonder seksuele ervaringen, wordt ons opgedrongen. Het zijn niet alleen homo's die daardoor diepgaand in de moeite kunnen komen.

Ook dat tucht niet werkt en dat mensen afhaken, is voluit een gemeenschappelijk verschijnsel. Want de mens laat zich vandaag weinig meer gezeggen. Het lijkt haast symptomatisch voor een kerk die goeddeels wordt bevolkt door de zogenaamde verwende generatie: mensen die nooit ergens voor gestreden hebben en alles zo in de schoot geworpen kregen. Dan lijkt het alsof alles kan en mag. Tegen jezelf ingaan is taboe. Terwijl we in de Bijbel lezen over de strijd van de Geest tegen ons vlees, hoe diep die gaat en dat daarbij al onze inspanning nodig is, gepaard met vertrouwen, overgave en volharding. Anders zullen we de Heer niet zien. Voor wie onder ons is dit werkelijk praktijk? Zijn het vaak niet alleen grote, onherkenbare woorden?

Om ons te inspireren in onze visie ontvangen wij een wolk van geloofsgetuigen om ons heen, die hun hoop vestigden op de Heer en daarom allerlei lijden en ontbering hebben verduurd (Hebr. 11). Ook vandaag zijn er vele christenen, opgesloten in containers en werkkampen, die liever vasthouden aan hun Heer dan genieten van hun vrijheid. Hun lijden raakt ons diep, toch overkomt hun niets uitzonderlijks (1Ptr. 4:12). Want voor iedere christen is dit leven een vuurproef, waarin God ons loutert.

¹ Een bespreking van dit boek stond in De Reformatie van 27 jan. jl., pag. 192-194.

Ingeschakeld worden in Gods plan

TEKST: WOLTER ROSE, UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT SEMITISCHE TALEN, GESCHIEDENIS EN CULTUUR VAN HET OUDE NABIJE OOSTEN AAN DE TU IN KAMPEN ///

In christelijk Nederland is de nieuwtestamenticus N.T. Wright inmiddels een bekende. Dat er ook een oudtestamenticus met dezelfde achternaam bestaat, weet nog niet iedereen. Het zou me niet verbazen wanneer de vertaling van een van de meest recente boeken van deze Christopher J.H. Wright (zijn ouders hadden niet dezelfde vooruitziende blik als die van de zojuist genoemde nieuwtestamenticus) daar verandering in zal brengen.

Misschien is het goed Christopher Wright eerst even kort te introduceren. Hij promoveerde aan de Universiteit van Cambridge, doceerde een aantal jaren in India en keerde in 1988 terug naar Engeland. Hij werkte tot 2001 aan een internationaal opleidingsinstituut voor zendingswerkers net buiten London, All Nations Christian College, waarvan de laatste acht jaar als *principal* (rector). In 2001 volgde hij John Stott op als internationaal directeur van het Langham Partnership International, een organisatie die het schrijven, vertalen en uitgeven van christelijke studieboeken faciliteert, beurzen beschikbaar stelt voor promotiestudenten theologie en preekcursussen aanbiedt over de hele wereld.

Onze opdracht Wright's boek *De Bijbelse missie. Gods opdracht voor zijn kinderen* is een leesbaar boek over hoe God mensen inzet bij de werkelijk-

king van zijn plan en doel voor de hele schepping. Het is een vervolg op een eerder boek *The Mission of God. Unlocking the Bible's Grand Narrative* uit 2006 dat niet in het Nederlands is vertaald. Daarin voerde Wright een pleidooi voor het lezen van de Bijbel in een missionair-hermeneutisch kader vanuit de invalshoek van Gods missie voor de hele wereld. In het nieuwe boek gaat het specifiek over de plaats die mensen hebben in het plan en doel dat God heeft met de hele schepping.

De vraag die in dit boek gesteld wordt is wat die missie van God betekent voor degenen die de God van de Bijbel heeft geroepen tot een verlossende verbondsrelatie met zichzelf: de kerk, de kinderen van de God van Abraham tot aan de inwoners van de godsstad in Openbaring. Wie zijn wij en waarom zijn wij op aarde? Als de Bijbel ons Gods grote opdracht door de geschiedenis heen, van generatie op generatie, aanreikt, wat zegt ons dat dan over de opdracht

van Gods kinderen van een specifieke generatie, voor onze generatie? Wat is onze opdracht?

Gods ambassadeurs Het boek bestaat uit drie delen. Het eerste deel is relatief kort en geeft een overzicht van allerlei vragen rond het thema missie, zoals de reikwijdte en het werkterrein van Gods missie (de gehele wereld), de samenstelling van wat je zou kunnen noemen Gods grondpersoneel (de gehele kerk), en de reikwijdte van het evangelie. Het tweede deel vormt het hart van het boek: een Bijbels-theologische verkenning van het thema van de missie van Gods volk aan de hand van allerlei aspecten: wat is het complete verhaal van Gods missie, welke plaats heeft de schepping in Gods verlossingsplan, op welke manier is het volk van God een zegen voor andere volken, hoe leven verlore mensen een verlossend leven, wat betekent het ambassadeurs van God te zijn, hoe zijn we aanstekelijk en nemen we anderen mee in onze aanbidding van God, hoe houden we het absolute en exclusieve karakter

'Theologie zonder een link met de missie van de kerk zou niet mogelijk moeten zijn'

van Gods missie vast, wat betekent het dat we getuigen zijn, wat is het goede nieuws van het evangelie, wat betekent het gezonden te zijn, wat is onze verantwoordelijkheid in het publieke domein, wat is het uiteindelijke doel van alle missie? Het derde en laatste deel van het boek is weer kort en trekt nog een keer de lijnen door naar de concrete praktijk van de tijd vandaag.

Gids Het boek is geschreven voor geïnteresseerde gemeenteleden. Het is heel geschikt voor groepsgewijze bestudering. De meeste hoofdstukken worden afgesloten met een samenvatting en een aantal verwerkingsvragen. Na de gebruikelijke inhoudsopgave volgt een uitgebreide inhoudsopgave die de lezer helpt zijn weg te vinden in de meer dan driehonderd bladzijden van het boek. Wat opvalt in dit goed leesbare en

goed vertaalde boek is de evenwichtige manier waarop de schrijver het onderwerp uiteenzet van de missie waar God mensen voor roept. Daarnaast zoekt hij voortdurend naar de verbinding tussen theologische doordenking en missionaire praktijk.

Theologie zonder een link met de missie van de kerk zou niet mogelijk moeten zijn. Ze moet óf voortkomen uit de missie van de kerk óf haar inspireren en vormen. En er zou geen kerkelijke missie ondernomen moeten worden zonder dat deze stevig in Bijbelse grond geworteld is.

Of je nu een beginner bent als het gaat om het grote verhaal van de Bijbel, of het landschap al eens eerder verkend hebt – met Wright als gids ga je dingen zien die je voor het eerst of opnieuw enthousiast kunnen maken om je te laten inschakelen bij de veelomvatten-

de en gevarieerde missie van God voor de wereld waarvan Hij de onvolprezen schepper is. Het is zoals het voorlaatste hoofdstuk terecht stelt: aanbidding is het doel van alle missie.

N.a.v. *De Bijbelse missie. Gods opdracht voor zijn kinderen.*

Barneveld (Vuurbaak), 2011. 360 pagina's, € 24,95.

“Ik heb God en mezelf beter leren kennen”

Erik

De bijbelschool voor jou!

- Verrijk je bijbelkennis
- Leer getuigend leven
- Verdiep je geloof

Bezoek het Open Huis op 6 maart!

Kijk op www.dewittenberg.nl

Bijbelschool voor het leven

Boeken voor een 40 dagen gemeenteproject!

Aad Kamsteeg en Ronald Westerbeek
40 dagen: Feest van genade
 Een werkboek voor een gemeenteproject. In deze periode word je als gemeente stilgezet. Zes weken ga je samen op ontdekkingstocht naar de drijfveer van het missionair gemeentezijn. Met: zes themazondagen en stille tijd thuis. 144 p., € 8,90

Ds. Meint van den Berg en Reinier Sonneveld
Hij nam het kruis en ging...

In dit dagboek volg je Jezus op de voet tijdens zijn laatste uren voor zijn kruisdood. Wat wordt er allemaal gezegd en wat zijn de implicaties daarvan? Ds. Meint van den Berg schreef eerder *Via Dolorosa*. Reinier Sonneveld bewerkte het tot een dagboek, aangevuld met foto's, gebeden, opdrachten, bijbelteksten en gespreksvragen. 156 p., € 10,00

voor gemeenteprojecten
kortingen bij aantallen

Buiten & Schipperheijn Motief

www.buiten.nl – in de boekwinkel

NIEUWS EN PERSBERICHTEN

E&R IN ALMERE

De vereniging Evangelisatie en Recreatie heeft er een nieuw evangelisatieproject bij: vanaf volgende zomer draait er een project in Almere. Vanuit Vollenhove, dat afgelopen zomer voor het laatst de tent open had, gaan waarschijnlijk zo'n vijftien leden mee naar Almere.

In Almere wordt volgens projectleider Adriaan Kwant het project op een nieuwe manier aangepakt. 'We hebben een duidelijke doelstelling afgesproken met de vrijgemaakt-gereformeerde gemeente: we zijn daar vijf jaar en leveren enthousiaste jongeren en know-how. Na vijf jaar moet de kerk het helemaal gaan overnemen en vertrekken wij weer. Je kunt het dus het beste zien als een projectgroep.'

Almere is een stad met 190.000 inwoners. De plaatselijke GKv telt zo'n 600 leden.

DE KRACHT VAN KRINGEN

Op vrijdag 23 maart a.s. organiseren uitgeverij Buijten & Schipperheijn Motief en de auteurs van het onlangs verschenen *Handboek voor kringleiders* het symposium *De kracht van kringen*. Dit symposium, dat plaatsvindt in het gebouw

van de EH in Amersfoort, is bedoeld voor wie wil starten met kringen in de gemeente, maar ook voor gemeenten die al met kleine kringen werken. In lezingen en workshops, gegeven door ervaren trainers en begeleiders van kleine groepen, krijgen kringleiders praktische ondersteuning voor hun werk en leren de eindverantwoordelijken de visie op het kringenwerk helder te krijgen.

Aanmelden voor dit symposium kan via de website: www.dekrachtvankringen.nl. Daar is ook uitgebreide informatie over sprekers, lezingen en workshops, het volledige programma en een routebeschrijving te vinden. Voor meer informatie: Theodoor Meedendorp (06-51708833 of thmeedendorp@gmail.com)

OPEN DAG GH ZWOLLE

Op woensdag 15 februari 2012 houdt de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle open huis. De open dag duurt van 15:00 tot 21:00 uur. Het middagprogramma wordt 's avonds herhaald en rond etens-tijd is er een gratis maaltijd. Belangstellenden kunnen zowel 's middags als 's avonds binnenlopen om in gesprek te gaan met docenten en studenten. Ook is er de mogelijkheid om presentaties en colleges bij te wonen.

De open dag wordt gehouden in het gebouw van de GH aan de Grasdorpstraat 2 te Zwolle. Neemt u voor meer informatie contact op met de GH via 038-4255542 of info@gh.nl. Of kijk op www.gh.nl.

UIT DE KERKEN

Beroepen

Te Amsterdam (De Aker): W. Griffioen te Anna Paulowna, die dit beroep heeft aangenomen.

Te Zoetermeer: J.M. Oldenhuis te Brunssum

Aangenomen:

Naar Armadale (Australië, Free Reformed Church): A.G. Hagg te Eemdijk.

Samenkomsten Ameland

Van 6 april t/m 28 oktober 2012 worden op Ameland D.V. weer zondagse samenkomsten belegd. Predikanten en broeders die willen voorgaan in de samenkomsten, en organisten die de diensten willen begeleiden, wordt verzocht zich voor 25 maart a.s. te melden bij H. Norder, tel: 050-8505833/0647551244. E-mail: commissieameland@live.nl.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Het nummer van De Reformatie over Gereformeerd en charismatisch (27 jan. jl.) is in grote aantallen verspreid. Hopelijk is het dienstbaar aan het gesprek over dat thema. Dit nummer gaat over zonde en verlossing, een onderwerp dat de kern van het evangelie raakt. Op de website van De Reformatie kunt u uw mening geven over de volgende stelling:

Zonde moet je vooral zien als belemmering voor het samenleven met God

De komende nummers gaan over de volgende thema's:

24 febr.: de kerkelijk werker;

9 maart: de herziene nieuwe kerkorde;

23 maart: vernieuwd calvinisme.

Andere thema's dit voorjaar: Bijbellezen met Bonhoeffer en Kohlbrugge, de middagdienst, en het duiden van Gods daden. De redactie stelt het erg op prijs als u daarover meedenkt. Stuur uiterlijk een maand voor verschijnen een e-mail met uw vraag of opmerking naar redactie@dereformatie.nl.